

ประเพณีถวายสลากภัตในล้านนา Salakabhat in Lanna

พระฉัตรมงคล กาบศรี

Phrachatmongkon Kabsri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalay University

Corresponding Author, Email: chatmongkon@gmail.com

Received: 2023-12-06 Revised: 2023-12-20 Accepted: 2023-12-26

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสลากภัตในพระพุทธศาสนา และ 2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสลากภัตในล้านนาเป็นการวิจัยเชิงเอกสาร

ผลการวิจัยพบว่า สลากภัต แปลว่า อาหารถวายพระภิกษุสงฆ์โดยวิธีจับสลากนับเข้าในสังฆทาน เพราะเป็นการถวายทานแก่พระภิกษุสงฆ์ทั่วไป ไม่ได้จำเพาะเจาะจงแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง ประวัติความเป็นมาของสลากภัตเริ่มมีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ในทางล้านนานั้นนิยมจัดประเพณีในช่วงปลายเทศกาลเข้าพรรษา ราวปลายเดือนสิงหาคม จนถึงเดือนตุลาคม เพื่อเป็นการเป็นการสร้างความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน และหมู่บ้านใกล้เคียง อีกทั้งเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลแก่บิดา มารดา และญาติที่ล่วงลับไปแล้วเพื่อแสดงความกตัญญูแก่เขาที่ นอกจากนี้ ผู้ถวายมักจะอุทิศกุศลนั้นให้ตนเองด้วย เพราะเชื่อว่าเมื่อจากโลกนี้ไปแล้วหากได้ไปเกิดในภพอื่นก็จะได้รับสิ่งของที่ตนเองได้อุทิศไว้เมื่อยังมีชีวิต และถือเป็นการบริจาคทานที่ได้ผละอาานิสงส์มากของการถวายทานสลากภัต

คำสำคัญ : สลากภัต, ล้านนา, พระพุทธศาสนา

Abstract

This research has two objectives: 1. to study the history of the Salakabhat in Buddhism and 2. to study the history of the Salakabhat in Lanna.

This is a documentary research. The research results found that the

word “Salakabhat” means food offered to monks by drawing lots to count as part of the offerings because it is an offering to monks in general, not specifically to any particular monk. The history of the Salakabhat began since the time of the Buddha and has been practiced until the present. In Lanna, it is popular to organize the tradition at the end of the Buddhist Lent, around the end of August to October, in order to create love and unity among people in the community and nearby villages, as well as to dedicate merit to parents and relatives who have passed away to show gratitude. In addition, the donors usually dedicate the merit to themselves because they believe that when they pass away from this world and are reborn in another world, they will receive the things they have dedicated while they are still alive. And it is considered a donation that has great merit from Salakabhat.

Keywords: Salakabhat, Lanna, Buddhism

บทนำ

ประเพณีหนึ่งที่ชาวล้านนาได้ให้ความสำคัญและได้ยึดถือปฏิบัติสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันก็คือ ประเพณีการถวายทานสลากภัต โดยประเพณีนี้มีชื่อที่แตกต่างกันไปตามท้องถิ่น บางแห่งว่า กินก้วยสลาก บางแห่งเรียก กินสลาก บางแห่งว่า ตานก้วยสลาก แต่สุดท้ายแล้วก็มี ความมุ่งหมายไปในจุดประสงค์เดียวกันคือ เป็นประเพณีที่เน้นการให้ทานแบบไม่เจาะจงในการ ทำบุญของชาวล้านนาไทย ซึ่งประเพณีการถวายทานสลากภัตเป็นประเพณีเก่าแก่ที่เกิดขึ้นใน พระพุทธศาสนา ดังปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ได้กล่าวเอาไว้ว่า ในสมัยพุทธกาลขณะที่พระ ผู้มีพระภาคเจ้าทรงเสด็จประทับอยู่ ณ กรุงราชคฤห์ ในเวลานั้นเกิดข้าวยากหมากแพงขึ้นทำให้ ผู้ศรัทธาในพระพุทธศาสนาไม่สามารถถวายสังฆภัตตาหารได้ จึงได้พากันคิดจะถวายตามความ สามารถที่ตนพอจะกระทำได้ ครั้นนั้นภิกษุทั้งหลายนำความขึ้นกราบบังคมทูลพระผู้มีพระภาค เจ้า พระพุทธองค์จึงทรงอนุญาตให้พระสงฆ์รับภัตไว้ 7 อย่าง คือ 1. สังฆภัต 2. อุเทศภัต 3. นิมน ตภัต 4. สลากภัต 5. ปักขิภัต 6. อุโปสถภัต 7. ปฏิภาติกภัต ในจำนวนภัตทั้ง 7 อย่างนั้น สลาก ภัตจัดอยู่ในอันดับที่ 4 ที่พระพุทธองค์ทรงอนุญาต (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 388: 195)

อีกหนึ่งเหตุการณ์ที่มีผลต่อคติความเชื่อของชาวล้านนาไทย ในเรื่องของอานิสงส์ การถวายทานสลากภัตก็คือ เรื่องของนางยักษิณี ผู้กลับใจหลังจากได้ฟังธรรมจากพระพุทธเจ้า

และได้หันมาเลื่อมใสพระพุทธศาสนาด้วยความสำนึกในบุญคุณ นางยักษิณีจึงนำเอาเครื่องใช้สิ่งต่าง ๆ มาทำเป็นสลากภัต โดยให้พระสงฆ์กระทำการจับตามเบอร์ด้วยหลักของอุปโลกนกรรม คือ ของที่ถวายเป็นของมีราคามาก ราคาน้อย พระสงฆ์องค์ใดได้ของมีค่าน้อยก็อย่าเสียใจให้ถือว่า เป็นโชคของตน ซึ่งการถวายแบบจับสลากของนางยักษิณีในครั้งนี้นับเป็นครั้งแรกแห่งประเพณีการทำบุญสลากภัต หรือเป็นปฐมเหตุรูปแบบการจัดถวายทานสลากในสมัยพุทธกาล และได้มีการเผยแพร่ประเพณีเหล่านี้ได้สืบทอดกันมาถึงปัจจุบันนี้

ประเพณีการทำบุญถวายทานสลากภัต ที่ได้ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนาน เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลตามแต่จุดประสงค์ของผู้ทำบุญในลัทธิ เช่น ทำบุญให้กับผู้ล่วงลับ หรือให้กับตนเองไว้ในภายภาคหน้า หรือให้กับเทวดาฟ้าดิน ตลอดจนถึงเจ้ากรรมนายเวร โดยจะนิยมเริ่มทำกันในช่วงกลางพรรษาในราวปลายเดือน สิงหาคม กันยายน ตุลาคม และจะนิยมทำบุญถวายทานกันมากในช่วงเดือนกันยายน หรือราววันเพ็ญเดือนสิบสองเหนือ และสิ้นสุดในเดือนเกียงดับ

ประเด็นที่สำคัญของการศึกษาประเพณีการถวายทานสลากภัตของชาวล้านนา นั้นถือได้ว่าเป็นกุศโลบายอย่างหนึ่งทางพระพุทธศาสนาที่บรรพชนได้ทำการสืบทอดอนุรักษ์สืบสานมาอย่างยาวนานตามหลักการทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความสามัคคีเพราะเหตุที่มนุษย์มีความต้องการความสัมพันธ์ที่ดีในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะอย่างสันติสุข เริ่มตั้งแต่สถาบันครอบครัวไปจนถึงสังคมหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ในสังคมไทยได้อย่างชัดเจน ประการแรกก็คือ หลักของการให้ทาน เพราะเป็นการแสดงถึงความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่พึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งสามารถสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างวงศ์วานญาติ และกลุ่มคนในสังคมให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เพื่อเป็นประโยชน์เกื้อกูลแก่การดำรงชีวิตในชุมชน ฉะนั้นประเพณีการถวายทานสลากภัตของชาวล้านนาถือได้ว่ามีอิทธิพลอย่างหนึ่งที่สามารถผูกมิตรไมตรีรวมน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นได้ในสังคมล้านนาไทยได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสลากภัตในพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของสลากภัตในล้านนา

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยอาศัยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตามลำดับขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การรวบรวมเอกสารข้อมูล โดยการศึกษาจากเอกสารข้อมูลต่างๆ ทั้งที่เป็นชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก ส่วนเอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ อรรถกถาฎีกา อนุฎีกา หนังสือวิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าในความหมายขอบเขตเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับพิธีสลากภัตในพระไตรปิฎกและในล้านนา
2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการศึกษาวเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาทางเอกสาร โดยการจัดทำเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้อย่างชัดเจน
3. การสังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาวิจัยได้ดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวเคราะห์แล้วนำไปสู่กระบวนการสังเคราะห์ และเรียบเรียง โดยมุ่งค้นหาคำตอบที่ได้ตั้งไว้ตามวัตถุประสงค์พร้อมทั้งนำเสนอข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะของการศึกษาวิจัย
4. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นรูปเล่ม นำเสนอต่อไป

ผลการวิจัย

1. ประวัติความเป็นมาของสลากภัตในพระพุทธศาสนา

1.1 ประวัติความเป็นมาของสลากภัตที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

ครั้งสมัยพุทธกาลในพระพุทธศาสนาตามหลักฐานคัมภีร์พระไตรปิฎก ได้กล่าวถึงพระพุทธองค์ทรงอนุญาต สลากภัตไว้ในสังฆภัตตาทิอนุชานนว่า ด้วยทรงอนุญาตสังฆภัต ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้ ซึ่งหลังจากที่พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ เมืองอาฬวี ตามพระอัยยาคัยแล้ว ก็ทรงเสด็จจาริกไปทางกรุงราชคฤห์ เสด็จจาริกไปโดยลำดับ จนถึงกรุงราชคฤห์ ทราบว่า พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ พระเวฬุวัน สถานที่ให้เหยื่อกระแต ในกรุงราชคฤห์นั้น สมัยนั้น กรุงราชคฤห์เกิดข้าวยากหมากแพง ประชาชนไม่สามารถจะจัดสังฆภัต แต่ปรารถนาจัด อุทเทศภัต นิมนตณภัต สลากภัต ปักชิกภัต อุโปสถิกภัต ปาฏิปติกภัต ภิกษุทั้งหลายจึงนำเรื่องนี้ไปกราบทูลพระผู้มีพระภาคให้ทรงทราบ พระผู้มีพระภาค รับสั่งว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาต สังฆภัต อุทเทศภัต นิมนตณภัต สลากภัต ปักชิกภัต อุโปสถิกภัต และปาฏิปติกภัต (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 7 ข้อ 325-326: 154-155)

ความเป็นมาการถวายสลากภัตในพระไตรปิฎกการถวายสลากภัต ความว่า ในสมัยพุทธกาล เมื่อพระพุทธเจ้าทรงประทับอยู่ที่พระเชตวันมหาวิหาร ทรงปรารภบุตรภรรยาที่ผู้หนึ่งทีปิตาตายแล้ว อยู่กับมารดาสองคน ต่อมามารดาได้หากริยาให้ นางผู้เป็นภริยานั้นเป็น

หมัน มารดาจึงได้หาภริยามาให้ใหม่อีกคนหวังสืบตระกูล ภริยาหลวงคนแรกด้วยความคิดกลัวเกรงว่า ภริยาใหม่จะมีบุตร จึงปรุยาทำลายครรภ์ภริยาน้อยแล้วกล่าวกับภริยาน้อยว่า ถ้าเมื่อใดที่นางตั้งครรภ์ก็ให้แจ้งแก่เธอด้วย สองครั้งแรกที่ตั้งท้อง นางภริยาน้อยได้แจ้งกับภริยาหลวงทราบ นางผู้เป็นภริยาหลวงจึงปรุยาทำลายครรภ์ทั้งสองครั้ง ทำให้นางภริยาน้อยแท้งบุตรทั้งสองครั้ง ในครั้งที่สามนางภริยาน้อยไม่แจ้งแก่ภริยาหลวง นางภริยาน้อยครั้นครรภ์แก่ใกล้คลอด นางภริยาหลวงรู้แล้วเห็นช่องทางจึงปรุยาให้นางกิน ด้วยครรภ์ที่แก่ไม่อาจคลอดบุตรได้จึงทำให้นางภริยาน้อยถึงแก่ชีวิต นางภริยาน้อยก่อนตายตั้งความปรารถนาว่า จะตามไปเกิดเพื่อที่จะได้เคี้ยวกินทารกของนางภริยาหลวง ครั้นตายไปแล้วก็ไปเกิดเป็นแม่แมวในเรือนกระฎุมพินั่นเอง กระฎุมพินั้นรู้ว่า นางภริยาหลวงเป็นผู้วางยานางภริยาน้อย จึงทุบตีนางจนตาย เพราะความเจ็บปวด ตายแล้วไปเกิดเป็นแม่ไก่ในเรือนกระฎุมพินั้นเช่นกัน ต่อมานางแม่ไก่ตกไข่สองฟองแรก แม่แมวก็กินเสียจนถึงฟองที่ 3 ก็กินอีก แม่ไก่คิดว่า มันกินไข่เราสามฟองเดี๋ยวก็จะกินไข่เรา ดังนั้นก่อนตายได้ตั้งความปรารถนาอีกว่า เมื่อตายไปแล้วขอให้ไปเกิดแล้วได้กินลูกของมันบ้าง ตายแล้วได้ไปเกิดเป็นแม่เสือเหลือง ส่วนแม่แมวก็กินไปเกิดเป็นแม่เนื้อ เมื่อเป็นเช่นนั้นแม่เนื้อคลอดลูกออกมาสามครั้ง แม่เสือเหลืองก็มากินทั้งสามครั้ง แม่เนื้อตั้งความปรารถนาว่า แม่เสือมากินลูกของตนสามตัวต่อไปก็ต้องกินนาง ดังนั้นขอให้ตนไปเกิดได้กินลูกของมัน ตายไปแล้วได้ไปเกิดเป็นนางยักษิณี ฝ่ายแม่เสือเหลืองตายไปแล้วได้ไปเกิดเป็นหญิงสาวมีตระกูลในเมืองสาวัตถี ต่อมานางได้แต่งงานไปสู่ตระกูลสามี ได้คลอดบุตรคนหนึ่ง นางยักษิณีปลอมแปลงตัวเองว่า เป็นสหายของนางถามข่าวบ้านถึงนางผู้มีตระกูลนั้น เมื่อได้พบแล้วก็จับบุตรของนางกิน เมื่อนางผู้มีตระกูลได้คลอดบุตรคนที่สอง นางยักษิณีก็ขโมยกินทารกบุตรของนางอีก นางผู้มีตระกูลตำรว่า นางยักษิณีกินบุตรของเราแล้วสองคน ดังนั้นเมื่อคลอดบุตรคนที่สามนางจึงกลับไปสู่เรือนสกุลเดิมของนาง สามีภรรยาทั้งสองในขณะเดินทางได้แวะลงอาบน้ำในสระน้ำข้างวิหาร ขณะที่สามีของนางลงอาบน้ำนางยักษิณีที่ออกจากเวร สรงน้ำพระเวสสุวรรณได้ติดตามมาทัน นางผู้มีสกุลเห็นเช่นนั้นนางจึงได้รับอุ้มลูกวิ่งหนีเข้าไปสู่ภายในวิหาร ซึ่งภายในวิหารขณะนั้น ภายในมีพระศาสดาทรงแสดงธรรมเทศนาอยู่ นางผู้มีสกุลจึงได้วางบุตรของตนลง แล้วกล่าวกับพระศาสดาว่า บุตรคนนี้นางขอถวายให้พระพุทเจ้า ขอพระองค์จงประทานชีวิตให้บุตรนางด้วย ขณะนั้น สมณฑิอผู้รักษาขุมประตู ได้เห็นนางยักษิณีวิ่งไล่ตามหญิงที่อุ้มลูกมาติด ๆ กันนางยักษิณีวิ่งไม่ยอมให้นางยักษิณีเข้าไปในวิหาร ซึ่งพระพุทเจ้าทรงทราบด้วยพระญาณของพระองค์แล้ว จึงได้ตรัสเรียกพระอานนท์ให้ออกไปเรียกนางยักษิณีที่อยู่ภายนอกประตูนั้น ให้เข้าไปภายในวิหาร แล้วได้แสดงธรรมต่อ และได้กล่าวกับนางทั้งสองคนนั้นเป็นคาถาว่า น หิ เวเรน เวรานิ สมมตติ กุทาจนํ อเวเรน จ สมิมินติ เอส ธมโม สมนตโน ความว่า ในกาลไหน ๆ มา เวรทั้งหลายในโลก

นี้ ย่อมไม่ระงับได้ด้วยเวรเลย ก็แต่ว่าย่อมระงับได้ด้วย ความไม่มีเวร ธรรมนี้เป็นของเก่า (พระศาสนโคโณณ (แจ่ม จตตสลโล), 2556: 5)

ดังนั้น เรื่องนางยักษิณีที่ไม่จองเวร เพราะด้วยสาเหตุที่ได้กล่าวมา คนทั้งหลาย จึงพากันไปปรินิพพานาง ถาบันนางผู้มีสกุลถึงสาเหตุที่มีความอุดมสมบูรณ์อันนั้นบ้าง นางผู้มีสกุลจึงได้กล่าวถึงนางยักษิณีนั่นว่า นางยักษิณีเป็นผู้ที่รู้เหตุการณ์ในการทำนายทายทักว่าจะมีฝนมากฝนน้อยอย่างไร ถ้าคนทั้งหลายอยากรู้เช่นนั้น บ้างก็ให้นำโภชนาหารไปให้แก่นางยักษิณี นางก็จะได้ทำนายช่วยดูแลกิจการของผู้คนทั้งหลายได้ ในกาลต่อมานางยักษิณีได้มีโภชนาหารมากมายจากการทำนาย หลังจากนั้นแล้วนางยักษิณีจึงได้เริ่มนำโภชนาหารที่มากมายเหล่านั้นไปตั้งเป็นกองทานสลากภัตขึ้น 8 ที่ ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าสลากภัตจึงเริ่มมีขึ้นตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมานี้จึงได้เป็นปฐมการเริ่มต้นการถวายสลากภัตแด่พระภิกษุสงฆ์ สามเณร ในพุทธศาสนา จนได้สืบทอดมาถึงปัจจุบัน (พระบุญชุม วชิโร, 2563: 61-63)

1.2 ประเพณีสลากภัตแต่ละภาคของประเทศไทย

ประเพณีทำบุญสลากภัต ครั้งแรกในพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นตามตำนานที่เล่าสืบๆ กันมาของปุ่ยาตยายถึงนางยักษิณีนหนึ่งที่เมื่อได้ฟังพระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วเกิดเลื่อมใสศรัทธา กลับเนื้อกลับตัวกลายเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อแก่คนทั่วไป จนผู้คนพากันชื่นชมในน้ำใจของนางยักษิณีนั่นจนนำสิ่งของต่างๆ มาแบ่งให้เป็นจำนวนมาก นางยักษิณีจึงนำข้าวของที่ได้รับมานั้นมาทำสลากภัต แล้วให้พระสงฆ์ สามเณรจับสลาก โดยของที่นำมาทำสลากภัตนั้นมีทั้งของมีค่าราคาแพง และราคาไม่แพง แตกต่างกันไปตามแต่สงฆ์ หรือสามเณรรูปใดจะได้ไปสิ่งถือว่า เป็นการให้ทานแบบไม่เจาะจง ถือว่ามีพละอาานิสงส์มากของการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา สิ่งเหล่านี้ จึงทำให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายทุกๆ ภาคของประเทศไทย จึงเล็งเห็นความสำคัญในประเพณีนี้ จึงทำให้มีการจัดทำบุญขึ้นในแต่ละพื้นที่ ของแต่ละภาค ซึ่งก็มีชื่อเรียกประเพณีนี้ แตกต่างออกไป แต่ก็มิจุดประสงค์เดียวกันของการทำบุญคือ ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลที่ตนเองมีความกตัญญูรู้คุณ และเพื่อเป็นการกตเวทิตอบบุญแทนคุณ ของผู้ที่จากไปแล้วนี้เป็นพื้นฐานของการทำบุญ โดยสามารถกล่าวอธิบายได้ ดังนี้

สลากภัตภาคกลาง สลากภัตภาคกลางมีชื่อเรียกว่า ประเพณีสารทไทย สารทเป็นการทำบุญกลางปีของไทยตรงกับ วันสิ้นเดือน10 หรือ วันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ซึ่งมักจะตกในราว ๆ ปลายเดือนกันยายนถึงเดือนตุลาคม เป็นฤดูที่พืชพันธุ์ธัญชาติ และผลไม้ต่าง ๆ มีข้าวในนา และพืชผลไม้ที่ปลูกไว้กำลังให้ผลเป็นครั้งแรกในฤดูนี้หนังสือพระราชพิธีสิบสองเดือนได้กล่าวไว้ว่า “สารท” ซึ่งเป็นนักขัตฤกษ์ (งานรื่นเริงตามธรรมเนียมตามฤดูกาล) เป็นที่นิยมของคนทั้งปวงทั่วไปว่าเป็นสมัยที่ได้ทำบุญ เมื่อปีเดือนวันคืนล่วงมาถึงกึ่งกลางรอบ ด้วยเหตุว่า

เราถือเอากำหนด พระอาทิตย์ลงไปที่สุดทางใต้ กลับมาทางเหนือถึงกึ่งกลางปีเป็นต้นปี ครั้นเมื่อพระอาทิตย์ขึ้นไปเหนือจนสุดทางจะกลับลงได้ มาถึงกึ่งกลางกับบรรจบกึ่งกลางปี พุดง่าย ๆ ก็คือ วันสารทไทย ถือเป็นวันทำบุญกลางปี ด้วยว่าสมัยก่อนเราถือเอาวันสงกรานต์ ซึ่งอยู่ในช่วงเดือนเมษายน เป็นวันขึ้นปีใหม่ ดังนั้นช่วงเดือนสิบ จึงตรากวากลางปีพอดี คนทั่วไปจึงนิยมทำบุญเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต เสมือนเป็นการเตือนใจตัวเองว่า ชีวิตได้ดำเนินผ่านมาถึงกึ่งปีแล้ว ชีวิตข้างหน้าที่เหลือควรจะได้สร้างบุญกุศลไว้เพื่อความไม่ประมาท ซึ่งนอกจากการทำบุญดังกล่าวแล้ว ยังมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลไปให้แก่บรรพบุรุษผู้ล่วงลับอีกด้วย (อริสา งามโกมุต, 2552: 42)

สลากภัตภาคใต้ มีชื่อเรียกว่า งานเดือนสิบ จะจัดงานทำบุญอุทิศส่งเปรตรับเปรตของทุกปีเดือนสิบ หรือมีชื่ออีกอย่างว่า ทำบุญแห่หมรับ รับเปรต ส่งเปรต ตายาย ประเพณีสารทเดือนสิบเป็นงานบุญประเพณีของคนภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะชาวนครศรีธรรมราช ที่ได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อซึ่งมาจากทางศาสนาพราหมณ์ โดยมีการผสมผสานกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาซึ่งเข้ามาในภายหลัง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวงวิญญาณของบรรพชนและญาติที่ล่วงลับ ซึ่งได้รับการปล่อยตัวมาจากนรก ที่ตนต้องจองจำอยู่ เนื่องจากผลกรรมที่ตนได้เคยทำไว้ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยจะเริ่มปล่อยตัวจากนรกในทุกวันแรม 1 ค่ำ เดือน 10 เพื่อมายังโลกมนุษย์ โดยมีจุดประสงค์ในการมาขอส่วนบุญจากลูกหลานญาติพี่น้องที่ได้เตรียมทำการอุทิศไว้ให้เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อผู้ล่วงลับ หลังจากนั้นก็จะกลับไปยังนรก ในวันแรม 15 ค่ำ เดือน 10 ช่วงระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรม ของประเพณีสารทเดือนสิบ จะมีขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ ถึงแรม 15 ค่ำ เดือนสิบของทุกปี แต่สำหรับวันที่ชาวใต้มักจะนิยมทำบุญกันมากคือ วันแรม 13 - 15 ค่ำ ประเพณีวันสารทเดือนสิบโดยในส่วนใหญ่แล้ว จะตรงกับเดือนกันยายน การจัดเทศกาลงานเดือนสิบ ถือเป็นการพยายามของมนุษย์ที่มุ่งทดแทนพระคุณบรรพบุรุษแม้ว่าจะล่วงลับไปแล้วก็ตามซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวไทยทุกคนควรต้องยึดถือปฏิบัติ รวมทั้งปลูกฝังให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ปฏิบัติสืบทอดต่อไป (จินตรา ทองสมัคร, 2552: 113)

สลากภัตภาคอีสาน เรียกว่า บุญข้าวสาก หรือบุญข้าวประดับดิน นิยมทำในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือนสิบ เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตายหรือเปรต บางท่านว่าเป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้เปรตอีกครั้งหนึ่ง โดยมีเวลาห่างเวลาบุญข้าวประดับดิน 15 วัน ซึ่งเป็นระยะเวลาที่เปรตต้องการกลับไป ณ ที่อยู่ของตนก่อนการทำบุญข้าวสากชาวบ้านจะเตรียมข้าวเม่า ข้าวพอง ข้าวตอก ขนมและอาหารคาวหวานอื่น ๆ ตลอดผลไม้ต่าง ไว้ทำบุญอย่างคึกคักในวันงาน สำหรับข้าวเม่า ข้าวพองและข้าวตอกนั้น จะคลุกเข้ากันและใส่น้ำอ้อย น้ำตาล ถังวามะพร้าวคั่วให้เป็นข้าวสาก จากตามตำนานของคนอีสานเล่าถึงมูลเหตุที่มีการทำบุญข้าวสาก

มีเรื่องเล่าไว้ในธรรมบทว่า มีบุตรชายกัมมพี (คนมั่งมี) ผู้หนึ่ง เมื่อพ่อสิ้นชีวิตแล้วแม่ได้หาหญิงผู้มีอายุ และตระกูลเสมอกันมาเป็นภรรยา แต่อยู่ด้วยกันหลายปีไม่มีบุตร แม่จึงหาหญิงอื่นมาให้เป็นภรรยาอีก ต่อมาเมียน้อยมีลูก เมียหลวงอิจฉา จึงคิดฆ่าทั้งลูก และเมียน้อยเสีย ฝ่ายเมียน้อยเมื่อก่อนจะตายก็คิดอาฆาตเมียหลวงไว้ ชาติต่อมาฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นแมว อีกฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นไก่แมวจึงกินไก่และไข่ ชาติต่อมาฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นเสือ อีกฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นกวาง เสือจึงกินกวางและลูก ชาติสุดท้าย ฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นคนอีกฝ่ายหนึ่งไปเกิดเป็นยักษ์ณี พอฝ่ายคนแต่งงานคลอดลูกนางยักษ์ณีจึงเฝ้า ได้ตามไปกินลูกถึงสองครั้งต่อมามีครุฑที่สาม นางได้หนีไปอยู่กับพ่อแม่ของตนพร้อมกับสามี เมื่อคลอดลูกเห็นว่าปลอดภัยแล้วจึงพร้อมด้วยสามีและลูกกลับบ้าน พอดีนางยักษ์ณีมาพบเข้า นางยักษ์ณีจึงไล่ นาง สามีและลูก นางจึงพาลูกหนีพร้อมกับสามีเข้าไปยังเขตวันมหาวิหาร ซึ่งพอดีพระพุทธเจ้ากำลังทรงแสดงพระธรรมเทศนาอยู่ นาง และสามีจึงนำลูกน้อยไปถวายขอชีวิตไว้ นางยักษ์จะตามเข้าไปในเขตวันมหาวิหารไม่ได้ เพราะถูกเทวดากั้นไว้ พระพุทธเจ้าจึงโปรดให้พระอานนท์ไปเรียกนางยักษ์เข้ามาฟังพระธรรมเทศนา พระองค์ทรงสั่งสอนไม่ให้พยาบาทจองเวรกัน แล้วจึงโปรดให้นางยักษ์ไปอยู่ตามหัวไร่ปลายนา นางยักษ์ตนนี้มีความรู้เกณฑ์เกี่ยวกับฝนและน้ำดีปีไหนฝนจะตกดีปีไหนฝนจะตกไม่ดีจะแจ้งให้ชาวเมืองได้ทราบ ชาวเมืองให้ความนับถือมาก จึงได้นำอาหารไปส่งนางยักษ์อย่างบริบูรณ์สม่ำเสมอ นางยักษ์จึงได้นำเอาอาหารเหล่านั้นไปถวายเป็นสลากภัตแด่พระภิกษุสงฆ์วันละแปดที่เป็นประจำ ชาวอีสาน จึงถือเอาการถวายสลากภัตหรือบุญข้าวสากนี้เป็นประเพณีสืบต่อกันมาและเมื่อถึงวันทำบุญข้าวสาก นอกจากนำข้าวสากไปถวายพระภิกษุ และวางไว้บริเวณวัดเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติผู้ล่วงลับไปแล้ว ชาวนาจะเอาอาหารไปเลี้ยงนางยักษ์หรือผีเสื้อนาในบริเวณนาของตน ส่วนตำนานการทำบุญข้าวประดับดิน เป็นประเพณีหนึ่งในฮีตสิบสองนิยมนำกันในวันแรม 14 ค่ำ เดือนเก้า หรือที่เรียกว่า บุญเดือนเก้า บุญข้าวประดับดิน เป็นบุญที่ทำเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ เปรต หรือญาติมิตรที่ตายไปแล้ว ข้าวประดับดิน ได้แก่ ข้าวและอาหารคาวหวาน พร้อมหมากพลู บุหรี่ที่ห่อด้วยใบตอง กล้วย นำไปวางไว้ตามใต้ต้นไม้ แหวนไว้ตามกิ่งไม้ ตามบริเวณกำแพงวัดบ้าง คนอีสานโบราณเรียกกำแพงวัดว่า ต้ายวัด หรือวางไว้ตามพื้นดิน เรียกว่า ห่อข้าวน้อย พร้อมกับเชิญวิญญาณของญาติมิตร นำภัตตาหารไปถวายแด่พระภิกษุ สามเณร แล้วอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตาย โดยกรวดน้ำไปด้วย (สุภารัตน์ ศรีไศคำ และสุวารี พาพรหม, 2552: 150-151)

2. ประวัติความเป็นมาของสลากภัตล้านนา

สลากภัตภาคเหนือ เรียกว่า ประเพณีตานก๋วยสลาก หรือ ปุพพเปตพลี เป็นการทำบุญเพื่ออุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว รวมทั้งเป็นการสร้างกุศลให้แก่ตนเองในภายภาคหน้า เพื่อให้ได้เกิดในภพภูมิที่ดีมีสวรรค์เป็นที่หมาย และปรารถนาสูงสุดคือ พระนิพพาน ประเพณีตานก๋วยสลากนั้นเป็นการทำบุญที่ไม่จำเพาะเจาะจงพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่งเป็นสังฆทาน ด้วยมีการจัดทำสลากเป็นหมายเลขติดก๋วยของศรัทธาที่นำมาถวาย และนำสลากไปรวมกัน เพื่อให้พระสงฆ์ทุกรูปที่ได้รับนิมนต์จับสลากหมายเลข หากพระภิกษุสามเณรรูปใดจับได้หมายเลข ของศรัทธาท่านใดผู้นั้นจะยกก๋วยสลากนั้นถวายแด่พระสงฆ์รูปนั้น เนื่องจากการประเพณีการทำบุญตานก๋วยสลากเป็นประเพณีทำบุญของชาวบ้าน ที่จัดทำยิ่งใหญ่ และบุญสำคัญของชาวล้านนา รวมทั้งเป็นประเพณีที่มีคติธรรมทางพุทธศาสนา โดยมีแก่นสาระคือ การสั่งสอนให้คนรู้จักบาปบุญคุณโทษ สอนให้สร้างคุณงามความดีในชาตินี้เพื่อรับผลบุญในชาติหน้า สอนให้ลูกหลานมีความกตัญญู กตเวทิต่อพ่อแม่ ญาติพี่น้องผู้ล่วงลับไปแล้ว งานทำบุญตานก๋วยสลากเป็นงานทำบุญที่ต้องจัดอย่างใหญ่โต เป็นหน้าเป็นตาไว้ด ของชุมชน ซึ่งการจัดงานจะต้องอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจ และความสามัคคีของคนจำนวนมาก จึงเป็นการส่งเสริมการสร้างสามัคคี และความปรองดองในหมู่คณะ ในทางคติธรรมการตานก๋วยสลาก ยังมีคติสอนใจพระภิกษุสามเณรมิให้ยึดติดในลาภสักการะทั้งหลาย เพราะสลากที่ศรัทธานำมาถวายนั้นมีความแตกต่างกันหลากหลายชนิดแตกต่างกันไป พระสงฆ์ และสามเณรจึงไม่ยึดติด (กรรณิการ์ อิศรแสง, 2549: 1)

ประเพณีสลากภัตล้านนา ได้มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น บางแห่งว่า กิ๋นก๋วยสลาก บางแห่งเรียก กิ๋นสลาก บางแห่งว่า ตานก๋วยสลาก แต่สุดท้ายมีความหมายและวัตถุประสงค์ในรูปแบบเดียวกัน ซึ่งประเพณีสลากภัต หรือทานสลากเป็นประเพณีเก่าแก่ที่เกิดขึ้นในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่พุทธสมัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้ายังทรงพระชนม์อยู่ ดังปรากฏในพระไตรปิฎกว่า พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญพระสาวกอรหันต์ของพระองค์คือ พระกุนทธานเถระ ซึ่งเป็นผู้โชคดีในการจับสลากได้ที่หนึ่งทุกครั้ง แม้พระพุทเจ้าก็สู้ท่านไม่ได้ เหล่าพระสาวกทั้งหลายมีความสงสัยว่า ทำไมท่านจึงมีโชคเช่นนั้น พระพุทธองค์ทรงตรัสบอกแก่ภิกษุสงฆ์ทั้งหมดว่า พระกุนทธานเถระปรารถนาว่า ถ้าเลือกอะไร แข่งขันอะไร ขอให้ได้ที่หนึ่งเสมอ ดังนั้นในชาตินี้กุนทธานจึงเป็นคนโชคดี (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 32 ข้อ 31: 85) สอดคล้องกับ เรื่องของถึงนางยักษิณี เมื่อได้ฟังพระธรรมคำสอนขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าแล้วเกิดเลื่อมใสศรัทธา กลับเนื้อกลับตัว ที่เคยใจคอโหดเหี้ยมก็กลายเป็นผู้มีน้ำใจเอื้อเฟื้อแก่คนทั่วไป จนผู้คนพากันชื่นชมในน้ำใจของนางยักษิณนั้นจนนำสิ่งของต่างๆ มาแบ่งให้เป็นจำนวนมาก นางยักษิณจึงนำข้าวของที่ได้รับมานั้นมาทำสลากภัต แล้วให้พระสงฆ์ สามเณรจับสลาก โดยของ

ที่นำมาทำสลากภัตนั้นมีทั้งของมีค่าราคาแพง และราคาไม่แพง แตกต่างกันไปตามแต่สงฆ์ หรือ สามเณรรูปใดจะได้อะไรไปสิ่งถือว่า เป็นการให้ทานแบบไม่เจาะจง ถือว่ามีผลานิสงส์มากของการให้ทานตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งมูลเหตุเหล่านี้จึงทำให้เกิดแรงกล้าแห่งความศรัทธาต่อผลานิสงส์ จึงทำให้ชาวล้านนานิยมทำบุญถวายทานสลากภัตล้านนาอยู่เป็นประจำทุกๆ ปี

การทำบุญสลากภัตนับเป็นประเพณีที่สำคัญของล้านนาไทยประการหนึ่ง เนื่องมาจากค่านิยมที่ได้สืบทอดกันมาแต่โบราณจนกลายเป็นประเพณีสืบมาช้านาน คือ

1. ประชาชนว่างจากภาระกิจการทานา
2. ผลไม้ เช่น ส้มโอ ส้มเขียวหวาน ส้มเกลี้ยงกำลังสุก
3. ประชาชนหยุดพักไม่เดินทางไกลเพราะเป็นฤดูฝน
4. พระสงฆ์จำพรรษาอยู่อย่างพร้อมพร้อม
5. ได้โอกาสสงเคราะห์คนยากจนเป็นสังคหทาน
6. อานิสงส์แรงคนทำบุญสลากภัตมีโชคมีลาภ

โดยภาคเหนือเรียกประเพณีทำบุญสลากภัตว่า งานทำบุญทานข้าวสลาก ตานก้วยสลาก หรือ กินก้วยสลาก ซึ่งได้ยึดถือปฏิบัติกันมาเป็นเวลายาวนาน ทั้งนี้เพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลตามแต่ จุดประสงค์ของผู้ทำบุญ เช่น ทานให้กับผู้ล่วงลับ ให้กับตนเองในภายภาคหน้า หรือให้กับเทวดา ฟาดินไปตลอดจนถึงเจ้ากรรมนายเวร จะนิยมเริ่มทานกันในช่วงกลางพรรษา ในราวปลายเดือน สิงหาคม กันยายน ตุลาคม และจะกินกันมากที่สุดในเดือนกันยายน หรือราววันเพ็ญเดือนสิบสองเป็งของทางภาคเหนือ และสิ้นสุดในเดือนกึ่งดับ เพราะถือว่าเดือนนี้เป็นเดือนที่อดอยากของชาวบ้าน ด้วยเหตุหลายประการ ซึ่งประการที่สำคัญคือ ข้าวเปลือกที่เก็บไว้ในยุ้งข้าวใกล้จะหมด หรือหมดไปแล้ว คนที่มีข้าวเปลือกก็จะเก็บไว้กินจนกว่าจะเก็บเกี่ยวข้าวใหม่มาใส่ในปีต่อไป ซึ่งจะอยู่ประมาณเดือนมกราคม คนที่ซื้อกินข้าวสารก็จะหาซื้อยาก และมีราคาแพง ด้วยเหตุนี้จึงถือว่า ในระหว่างเดือน เหล่านี้เป็นเดือนที่แร้นแค้น อดอยาก เมื่อคนทั่วไปอดอยากก็พากันคิดถึงผีที่เป็นญาติพี่น้องก็คงจะ อดอยากเช่นกัน ห่วงว่าพ่อแม่พี่น้องที่ตายไปแล้วจะไม่มีเครื่องอุปโภคบริโภค จึงรวมกันจัดพิธี ทำบุญทานข้าวสลาก จัดข้าวปลาอาหารของกินของใช้ไปถวายแก่พระภิกษุสงฆ์ เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว ซึ่งการทำบุญทานข้าวสลากมีพิธีการทานผิดกับการทานในโอกาสอื่น ตรงที่ไม่จำ เพาะเจาะจงแก่สงฆ์รูปใด รูปหนึ่ง โดยทำเป็นสลากไปรวมปะปนกันให้พระภิกษุสามเณร จับสลาก หากก้วยสลาก หรือภาชนะที่บรรจุเครื่องไทยทานตกที่พระภิกษุ สามเณรรูปใด ก็จะยกก้วยสลากมาถวายแก่พระสงฆ์ สามเณรรูปนั้น ในวันงานทานข้าวสลากภัต ชาวบ้านจะนัดหมายตกลงกันว่า วันใดจะเป็นวันทานข้าวสลากภัต โดยจะเริ่มจัดจากวัดพระอารามหลวงของจังหวัดที่สำคัญเสียก่อน

และหลังจากนั้นวัตรราษฎร์ก็จะเริ่มทยอยจัดประเพณีกินข้าวสลากภัตขึ้นจนไปสิ้นสุดในเดือนเกียง
ดับตามทีกล่าวอธิบายมาข้างต้น

ประเภทของสลากภัต และขั้นตอนการจัดประเพณีการถวายทานสลากภัตล้านนา

1) ประเภทของสลากภัตล้านนา

ในประเทศไทย มีประเพณีสลากภัต ภาคเหนือเรียกว่า ประเพณีทานก้วยสลาก
นิยมปฏิบัติกันตั้งแต่เดือน 12 ถึงเดือนยี่ของทุกปี สาเหตุที่ถือปฏิบัติกันเช่นนี้ก็เพราะว่า เป็น
ช่วงที่ชาวบ้านได้ทำนาจนเสร็จแล้ว หยุดพักผ่อน พระสงฆ์จำพรรษาอยู่วัดไม่ได้ไปไหน โดย
มีการรวมตัวของคณะศรัทธาทั้งหมู่บ้านนำผลไม้และอาหารคาวหวานรวมทั้งไทยทานต่างๆไป
ตั้งเป็นกัณฑ์สลากถวายพระภิกษุที่นิมนต์มาจากวัดต่าง ๆ เป็นประเพณีใหญ่สำหรับหมู่บ้าน
และวัดนั้น ๆ โดยในแต่ละภูมิภาคมีรายละเอียดการจัดประเพณีแตกต่างกันไปบ้าง ประเพณี
สลากภัตที่ทำในปัจจุบันนี้ ผู้ที่จะทานสลากภัตก็ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมว่า จะทานเท่าไร ถ้า
เป็นสลากธรรมดาก็เป็นสลากที่ทำง่าย ๆ เหมือนสังฆทานในสมัยก่อนเรียกว่า ก้วยขี้ปุม โดยเรียก
ตามลักษณะของก้วยที่อ้วนกลม สลากโชค คือ สลากที่มีของดีมีค่ามียอดเยี่ยมมากตกแต่งอย่าง
สวยงาม ใครจะถวายทานก็ได้จะทำทุกครั้งก็ได้ ไม่กำหนดว่าจะเป็นผู้ชาย หรือผู้หญิงที่เป็นเจ้า
ภาพ หรืออาจเป็นคณะศรัทธาร่วมกัน หรือกลุ่มต่างๆ มาร่วมกันเป็นเจ้าภาพ ซึ่งลักษณะประเภท
ของสลากภัตสามารถกล่าวอธิบายยกตัวอย่างได้ดังนี้

(1) สลากภัตแบบก้วยสำหรับ รูปแบบจะมีลักษณะขนาดปานกลาง เรียกว่า
ก้วยสำหรับ โดยจะใช้ก้วย หรือตะกร้าภาชนะเป็นที่สามารถบรรจุข้าวของเครื่องกินเครื่องใช้ต่างๆ
ได้ เช่น ก้วยดินช้าง กระบุง พ้อม กะละมัง ถังน้ำ ตะกร้า เป็นต้น

(2) สลากภัตแบบก้วยซอง รูปแบบจะเป็นสลากขนาดเล็ก เรียก ก้วยซอง
คือ ตะกร้าที่สานอย่างง่าย ๆ เป็น ของ หรือภาชนะสานด้วยตอกไม้ไผ่เป็นรูปตะกร้าโปร่งทรง
สูง ปล่อยตอกให้พ้นจากตัวตะกร้าขึ้นไป รองด้วยใบตองแล้วใส่ข้างปลาอาหารทุกอย่าง แล้วจึง
รวบตอกที่พ้นขึ้นไปผูกติดกันเพื่อปิด ปากก้วย เครื่องกินเครื่องใช้ที่ใส่ในก้วย มีข้าวสุก ข้าวสาร
อาหารสุก ส่วนใหญ่จะเป็นอาหารแห้ง เช่น แคนหมู แหนม ไส้อั่ว เนื้อนึ่ง ปลาปิ้ง พริก เกลือ
หอม กระเทียม หอม ปูน พลุ ยาสูบ ขนมต้ม ขนมหวานต่างๆ ลูกไม้ผลไม้ เช่น ส้มโอ กล้วย
อ้อย มะพร้าว น้ำตาล ถ้าเป็นก้วยซองจะมีเนื้อที่ใส่ของเหล่านี้้อย่างละไม่มาก กล้วยจะแบ่ง
ใส่ 1-2 ลูก ส้มโอก็ผ่าใส่ 1 กลีบ อ้อยก็ตัดยาวขนาด 1 คืบ ใส่ไว้ 1 ท่อน ถ้าเป็นก้วยสำหรับ และ
ก้วยโชคของเหล่านี้จะใส่ทั้งลูกทั้งหวี ก้วยซองจะนิยมทำถวายอุทิศส่วนบุญให้คนตาย เช่น บิดา
มารดา ญาติ พี่น้อง เป็นต้น

(3) สลากภัตแบบก้วยโชค (ตันโชค) รูปแบบลักษณะจะเป็นสลากขนาดใหญ่ เรียกว่า สลากโชค หรือ ก้วยโชค ตันโชค ซึ่งเป็น เครื่องไทยทานที่ทำอย่างวิจิตรศิลป์ และมีรูปร่างขนาดใหญ่ บางทีอาจทำเป็นชองอ้อย หรือกระบะมี ขาสองเท้าเอวทำจากฟางประดับด้วยดอกไม้ หรือกิ่งไม้แขวนด้วยเครื่องใช้ต่างๆ บางแห่ง ใช้ไม้ไผ่ทั้งลำ เสียบปักของกินเครื่องใช้ต่างๆ ตั้งแต่ต้นจนถึงปลายต้นสลาก บางครั้งก็ใช้กระบุงขนาดใหญ่ปักด้วย ต้นคา หรือหญ้าคา ทำเป็นลำยาวแล้วแขวนด้วยวัตถุข้าวของต่างๆ บางท้องถิ่นสร้างเป็นบ้านจำลอง ใสด้วยข้าวของเครื่องใช้ในครัวเรือนจนครบทุกอย่าง บางแห่งสร้างเป็นรูปปราสาท รูปเรือ รูปช้าง รูปม้า รูปวัว รูปควาย โดยข้างในจะใส่ข้าวของเครื่องใช้ เครื่องอุปโภคบริโภค

(4) สลากภัตแบบสลากย้อม

สลากย้อม เป็นพิธีตานสลากพิเศษของชาวไทยอง โดยจะประดิษฐ์จากต้นไม้อ้อยหรือกิ่งไม้สูงประมาณ 4-5 วา มีร่มกางที่ปลายยอด แขนงเครื่องปัจจัยไทยทาน เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เป็นเครื่องประดับต้นสลาก ซึ่งประเพณีสลากย้อมเมืองลำพูน เกิดขึ้นที่จังหวัดลำพูน เป็นส่วนสำคัญของงานประเพณี ทานสลากภัต ซึ่งเป็นการทำบุญประจำปีก่อนออกพรรษา คนล้านนามักจะจัดทานสลากภัตในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 10 สลากย้อม เป็นการถวายทานเพื่อเป็นพุทธบูชา ลักษณะพิเศษของทานสลากย้อมคือ การนำประวัติของหญิงสาวที่เป็นเจ้าภาพของงาน หรือเป็น “ผู้ทานสลากย้อม” มาแต่งเป็นคำประพันธ์ นำมาผูกเล่าทำนองโบราณเป็นเรื่องตั้งแต่เกิด จนถึงปัจจุบัน เพื่อให้คนที่มาเที่ยวได้รับรู้ถึงประวัติและความดีงามของผู้ทานสลากย้อม ลักษณะเช่นนี้เหมือนกับการ เรียกขวัญ (ฮ้องขวัญ) นาคที่กำลังจะบวช ซึ่งตามประเพณีล้านนา จะมีการเล่าเป็นทำนองเทศน์ล้านนา บอกเล่าประวัติของผู้ที่กำลังจะบวชให้รู้ว่า เป็นผู้ที่กำลังทำความดี สละทุกอย่าง เพื่อก้าวเข้าสู่บวรพระพุทธศาสนา

2) ขั้นตอนการจัดประเพณีการถวายทานสลากภัตล้านนา

ประเพณีทานสลากหรือ “กินก้วยสลาก” จะเริ่มในเดือน 12 เหนือ (เดือน 10 ของภาคกลาง) หลังจากเข้าพรรษาได้ 2 เดือน ในราวปลายเดือนสิงหาคม กันยายน ตุลาคม และสิ้นสุดในเดือนเกี๋ยงดับ (เดือน 11 แรม 15 ค่ำ) หากชุมชน หรือวัดใดอยู่ใกล้แม่น้ำลำน้ำก็จะมีการแข่งเรือด้วย เหตุปัจจัยเนื่องจากช่วงเวลาดังกล่าวชาวบ้านว่างเว้นจากการทำนา ระหว่างรอการเก็บเกี่ยวข้าวใหม่ พืชผักผลไม้ออกผลผลิต เช่น กล้วย อ้อย มะไฟ ส้มโอ ส้มต่างๆ ชาวบ้านหยุดพักไม่เดินทางไกลเพราะเป็นฤดูฝน พระสงฆ์จำพรรษาอย่างอย่างพร้อม ได้โอกาสทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ผู้ล่วงลับ สงเคราะห์คนยากจน และมีโอกาสหาปัจจัยบำรุงดูแลวัด ซึ่งขั้นตอนการจัดประเพณีการถวายทานสลากภัตล้านนานั้น นิยมจัดอยู่ 2 วัน ด้วยกัน โดยสามารถกล่าวอธิบายได้ดังนี้

กิจกรรมวันแรก เรียกว่า วันดาสลาก ก่อนวันพิธี 1 วัน เรียกว่า วันดาสลาก หรือวันตกแต่งดาเถื่อว่า เป็นวันจัดเตรียมสิ่งของเครื่องปัจจัยไทยทาน ผู้ชายจะसानก้วย ตะกร้า ที่สานขึ้นด้วยไม้ไผ่ ลักษณะคล้ายชะลอม เพื่อบรรจุเครื่องไทยทาน ซึ่งจะได้นำไปถวายพระสงฆ์ สามเณร แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนเป็นถังน้ำพลาสติก หรืออลูมิเนียม เพราะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ต่อไปในการนำไปใช้งานต่างๆ ส่วนผู้หญิงจะจัดเตรียมห่อของจำพวกเครื่องใช้ของกินต่างๆ เช่น พริกเกลือ หอม กระเทียม อาหารคาวหวาน ผลไม้ และสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ห่อข้าวต้ม ขนม จัดสวยดอก แล้วเอาตะกร้าไม้ไผ่มากรุด้วยใบตอง หรือกระดาษเอาสิ่งของที่เตรียมไว้บรรจุลงไป ของบางอย่างที่มีน้ำหนักเบา เช่น ไม้ขีดไฟ บุหรี่ ยาของ ก็เอาผูกติดกับริ้วไม้ไผ่ที่เหลาตกแต่งไว้อย่างสวยงาม นอกจากนั้นที่สำคัญคือ ต้องมีไม้หนึบสำหรับเสียบยอดปัจจัย หรือธนบัตรจำนวนหนึ่งเสียบไว้กับสลากัดนั้น ด้านหน้าก้วย หรือตะกร้า จะมีเส้นสลาก หรือข้อเขียนคำจารึกชื่อผู้ถวายพร้อมทั้งระบุด้วยว่าถวายเพื่ออะไรหรือถวายสำหรับใคร เพราะบางคนจะถวายทานเพื่ออุทิศส่วนกุศลไปสะสมไว้เป็นส่วนกุศลของตนเพื่อวันข้างหน้า บางคนก็อุทิศส่วนกุศลให้บรรพบุรุษหรือญาติมิตรผู้ล่วงลับต่างๆ ถ้าเป็นคนที่เคยบวชเรียนมา และสามารถอ่านเขียนล่านนา หรือตัวเมืองได้ ก็จะมาช่วยเขียนเส้นสลากให้แก่เจ้าของบ้านในสมัยก่อนการเขียนชื่อเจ้าของสลาก และคำปรารภจะเขียนด้วยอักษรล่านนาตัวเมือง หรืออักษรธรรมล่านนาทั้งสิ้นคำเขียนเส้นสลาก ภาษาคำที่เขียนลงบนกระดาษ หรือใบตาลที่เรียกว่า เส้นสลาก เป็นแบบที่เขียนสืบทอดกันมานาน เมื่อหลังจากที่ทางเจ้าภาพแต่ละครอบครัวได้ทำการตกแต่งดาจัดเตรียมสิ่งของเครื่องปัจจัยไทยทานสลากัดเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ทุกคนก็จะจรรอถวายทานด้วยจิตอันอ่อนน้อมศรัทธาอันแรงกล้า เพื่อจะได้นำไปถวายแด่พระสงฆ์ สามเณรในวันถัดไป

กิจกรรมวันที่สอง เรียกว่า วันถวายทานสลากัด โดยจะมีลักษณะเครื่องไทยทานที่แตกต่างกันออกไป เช่น สลากัดแบบก้วยสำหรับ สลากัดแบบก้วยของ สลากัดแบบก้วยโชค (ตันโชค) และสลากัดแบบสลากัดย้อม สิ่งต่างๆ เหล่านี้ก็จะขึ้นอยู่กับความศรัทธาแต่ละครอบครัวที่จะสามารถจัดทำ โดยในวันถวายทานนั้นรูปแบบกิจกรรมจะมีลักษณะขั้นตอนที่คล้ายๆ กันทั้งหมดในภาคเหนือ ซึ่งสามารถกล่าวอธิบายได้ ดังนี้

เวลา 08.00 น. คณะศรัทธาร่วมใจกันนำเอาสลากัด พร้อมกับเส้นสลากมาพร้อมเพียงกันที่วัด เพื่อที่จะได้เข้าสู่พิธีกรรมต่อไป

เวลา 09.00 น. คณะกรรมการวัด จะเริ่มประกอบทำการสุณเส้น หรือนำเอาเส้นสลากมารวมกัน กล่าวคือ เมื่อเห็นว่าคณะศรัทธาทุกหลังคาเรือนนำเอาเส้นสลากมาวางรวมกันหมดแล้ว ทาง คณะกรรมการผู้เฒ่าผู้แก่ก็จะทำการสุณเส้นสลาก คือ นำเอาบุญชื้อรายชื่อสลากทั้ง

หลายที่เขียนไว้ในใบกระดาษ หรือใบตาล ก็จะนำไปรวมกัน โดยทุกคนนั่ง หรือยืนรอบๆ กองเส้นสลาก ต่างคนต่างหอบเอาเส้นขึ้นโปรยไปรอบๆ กอง เมื่อเห็นว่า คละเคล้าปะปนกันแล้ว จึงช่วยกันเอาเชือก หรือตอกผูกเส้นสลาก ทำเป็นมัดๆ ละ 10 เส้น ถึงตอนนั้นก็จรรู้จำนวนของเส้นสลากแล้วว่า ได้จำนวนเท่าใดแล้วจึงนำไปคำนวณกับจำนวนพระภิกษุสามเณรที่นิมนต์มา ว่าจำนวนพระภิกษุ สามเณร มีเท่าไรเอา เป็นเลขตั้งไว้ เอา 2 คูณ ได้เท่าใดเอาจำนวนของสามเณรมาบวกได้เท่าใด แล้วเอาหารกับเส้นสลาก ออกมาเท่าใด ก็แบ่งเป็นจำนวนเส้นของสามเณรที่จะรับสลาก ส่วนเส้นที่เหลือจากนั้นก็เอาจำนวนพระภิกษุหารได้เท่าใดก็เท่านั้น ก็คงจะเป็นพระภิกษุได้เส้นสลากมากกว่าสามเณรครึ่งหนึ่ง ส่วนที่เหลือก็จะนำไปถวายแด่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อไป

เวลา 10.00 น. เริ่มประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนา มัคคนายกกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย ไหว้พระสมณาทนเบญจศีล จะมีการเทศน์จากธรรม หรือคัมภีร์ไบเบิลเรื่องอานิสส์ข้าวสลาก โดยสามเณรที่เป็นองค์ธรรมถึก หรือผู้เทศน์นั้นเจ้าอาวาสวัดจะพิจารณาให้สามเณรที่สามารถเทศน์ได้อย่างไพเราะเป็นผู้เทศน์ ถ้าเป็นสามเณรองค์เล็กๆ ก็จะมีดี สามเณรจะขึ้นเทศน์ธรรมบนธรรมาสน์รูปทรงปราสาทเรียกว่า ปราสาทธรรมมาสน์ ธรรมอานิสส์จะกล่าวถึงอานิสส์ หรือผลดีในการได้ทำบุญข้าวสลาก เพื่อเป็นการเพิ่มพูนศรัทธาความเชื่อของศรัทธาชาวบ้านได้เป็นอย่างดี จากนั้นเป็นหน้าที่ของมัคคนายกที่กล่าวคำโอกาสเวนทานเป็นคำประพันธ์แบบร้อยยาว สิ่งที่น่าสนใจของคำเวหนทานล้านนา มิใช่เป็นเพียงอัตลักษณ์ที่เป็นรูปแบบเฉพาะในด้านพิธีกรรมของชาวล้านนาเท่านั้นเนื้อหาในคำเวหนทาน หรือโอกาสเวนทาน ยังสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันได้อีกด้วย เพราะว่า เนื้อหาของคำเวหนทานของชาวล้านนา ได้สอดแทรกสาระทั้งที่เป็นคติความเชื่อ และหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนาไว้ด้วยหลายประการ การกล่าวคำเวหนทานมีจุดมุ่งหมายสำคัญ 3 ประการ คือ

(1) เพื่อกล่าวรายงานรายละเอียดการจัดงานครั้งนั้นให้แก่ผู้ที่อยู่ร่วมในพิธีซึ่งมีพระพุทธพระธรรม พระสงฆ์เป็นประธาน ได้ทราบนับตั้งแต่เจ้าภาพผู้จัดงาน โอกาสในการจัดงาน ผู้รับอานิสส์ หรือผู้รับผลบุญ เป็นต้น ส่วนจะมีรายละเอียดหรือเนื้อหาที่จะกล่าวมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับโอกาส และระยะเวลา

(2) เพื่อเป็นการสถาปนาความศรัทธาดีลัทธิให้แก่สิ่งของถวายทาน และทำให้การถวายทานครั้งนั้นบรรลุจุดมุ่งหมายสมบูรณ์ กล่าวคือ ตามความเชื่อเรื่องโลกศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งชาวบ้านจะเชื่อว่าตราบดีที่ยังไม่มีการเวนทานสิ่งของที่นำมาถวายทานนั้นก็ไม่ได้เพียงแค่สิ่งของธรรมดาเท่านั้น

(3) เป็นช่องทางในการสอดแทรกความรู้ให้แก่ผู้ฟังเนื่องจากการขึ้นตอนการเวน

ทานเป็นขั้นตอนที่สำคัญ และมีชาวบ้านร่วมฟังเป็นจำนวนมาก มักคนยากจึงถือโอกาสนี้สอดแทรกความรู้และเสริมสร้างปัญญาให้แก่ผู้ฟัง เช่น อธิบายถึงมูลเหตุในการประกอบพิธีกรรมหรือปลูกฝังทัศนคติและแบบแผนในการปฏิบัติตนเนื่องในพิธีกรรมต่างๆ แก่ผู้ฟังซึ่งจะมีการวานอินทร์ วานพรหม ให้ลงมาเป็นสักขีพยานในการทำบุญครั้งนี้ โดยจะบอกประวัติความเป็นมาของการกินก๋วยสลาก และกล่าวถึงความพร้อมเพรียงของศรัทธาชาวบ้าน สุดท้ายก็แบ่งบุญให้กับเทวดา อินทร์พรหม แก่สัตว์ แก่เปรต แก่ผีทั้งหลายให้มารับเอาของท่านในวันที่รวมใจกันถวายสลากภัต

เมื่อกล่าวคำเวทนารับเรียบร้อยแล้ว ต่อจากนั้นก็จะเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์จะทำการอุปโลภณ์ โดยการตั้งพระรูปใดรูปหนึ่งที่เป็นที่นับถือมาอุปโลภณ์ ซึ่งกล่าวคำอุปโลภณ์ว่า อโย ปฐมาภโค สงฆ เภรสส ปาปุนนติ สงโฆรจฺจติ สงโฆรจฺจติ ถือกันว่า ถ้าพระสงฆ์ได้อุปโลภณ์สิ่งของเครื่องทานแล้ว อาหารที่เหลือชาวบ้านนำไปกินไปใช้จะไม่เป็นบาป ส่วนที่เข้าพระเจ้าหรือถวายวัดนั้นจะแยกไว้ต่างหาก เมื่อทำการอุปโลภณ์เรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นคณะกรรมการจะเอาเส้นสลากใส่ในภาชนะยกไปถวายพระภิกษุสามเณรเป็น ผู้หยิบยกเอาเอง พระสงฆ์ให้พร ศรัทธากล่าวคำกรวดน้ำ กล่าวคำ ลาพระพุทฺธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นอันเสร็จพิธีบนวิหารแล้วจะเข้าสู่ขั้นตอนการขาน หรืออ่านเส้นสลากภัต เมื่อพระภิกษุได้รับเส้นสลากแล้ว หรือพระภิกษุ สามเณรที่รอรับเส้นสลากแล้วต่างก็จะนำเส้นสลากไปอ่านแลดู หรือนำเส้นสลากไปหาเจ้าศรัทธาเพื่อรับก๋วยสลาก หรือกัณฑ์สลากตามแต่เจ้าภาพศรัทธาได้เตรียมไว้ ซึ่งบรรยากาศและความสนุกสนานของประเพณีตานก๋วยสลากนี้จะมีช่วงหลังจากที่มีการแบ่งเส้นสลากกันแล้ว พระภิกษุ สามเณรจะนำไปหาคณะเจ้าภาพศรัทธา และอ่านชื่อเจ้าของเส้นสลากเสียงดังอีกทีอีกครั้งหนึ่ง เมื่อบางครั้งพระภิกษุ สามเณร ได้รับเส้นใหญ่ หรือสลากโชค ก็จะได้ยินเสียงโห่ร้องดังสนั่นด้วยความดีใจของเจ้าภาพเป็นที่สนุกสนาน เมื่อพระภิกษุ สามเณรได้เส้นสลากใหญ่หรือสลากโชค ก็จะได้ยินเสียงโห่ร้องดังสนั่นด้วยความดีใจของเจ้าศรัทธาหรือเจ้าภาพเป็นที่สนุกสนาน เมื่อได้เส้นสลากแล้ว เจ้าศรัทธาก็จะเอาก๋วยสลาก หรืออาจจะนิมนต์พระมาที่กัณฑ์สลาก พระก็จะอ่านข้อความในเส้นสลากให้ฟังอีกครั้งหนึ่ง และกล่าวอนุโมทนาให้พร แล้วก็เป็นอันเสร็จพิธี สิ่งที่เหลืออยู่ก็คือ การอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามของชาวล้านนาและความสามัคคีในหมู่คณะญาติพี่น้องไว้ลูกหลานได้สืบทอดต่อไป

อภิปรายผล

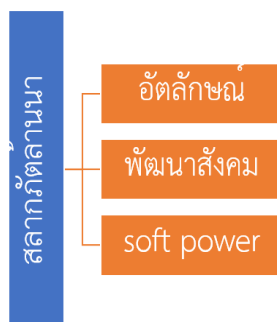
จากการศึกษาประเพณีสลากภัตในล้านนา พบว่า สลากภัตเป็นประเพณีที่สืบทอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล มีการปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของแต่ละพื้นที่ แต่สาระสำคัญเหมือนกัน คือ

การแสดงผลถึงความกตัญญูทศเวที สอดคล้องกับงานวิจัยของ **ไพรินทร์ ณ วันนา (2560)** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าและความสำคัญของสลากย้อมที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า สลากย้อมในสมัยพุทธกาลมีความเป็นมาจากการอนุญาตทั้ง 2 ของพระพุทธเจ้าหนึ่งนั่นคือ สลากย้อม และเรื่องราวของนางยักษิณีที่มีเวรต่อนางกุมาริกาจนกลายเป็นที่มาของการถวายทานสลากย้อมในสมัยพุทธกาล สลากย้อมได้พัฒนาการมาเป็นลำดับ จะเห็นได้ว่า ประเพณีสลากย้อมในล้านนานั้นมีอิทธิพลต่อชาวล้านนาทั้งในด้านประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ความสามัคคีของชุมชน และการเกื้อกูลกันระหว่างบ้านกับวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมณิก ทบโพธิ์ และคณะ (2565)** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “นวัตกรรมเพื่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้ด้านวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดลำพูน ทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วยด้านพุทธศิลป์ (พระสกุลลำพูน) ด้านการแต่งกาย (ผ้าไหมยกดอกลำพูน ผ้าฝ้าย ผ้าทอไทยลื้อ ผ้ากระเหรี่ยง) ด้านพิธีกรรม (ม่อนายก/ปู้จ่าน) ด้านเทศกาล (เทศกาลลอยกระทงหรือยี่เป็ง) และด้านประเพณี (สลากย้อม) ล้วนเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างพระพุทธศาสนากับความเชื่อและวิถีชีวิตดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ อาศัยความเชื่อ ความศรัทธาตามหลักทางพระพุทธศาสนา โดยผู้ที่มีบทบาทในการชี้นำด้านความเชื่อคือ ม่อนายกหรือปู้จ่าน ผู้ซึ่งทำหน้าที่ประสานเชื่อมโยงระหว่างวัดและประชาชน และยังเป็นผู้นำด้านจิตวิญญาณด้านพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย

องค์ความรู้ที่ได้รับการวิจัย

จากการศึกษาประเพณีสลากย้อมในล้านนา ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ คือ ผลกระทบที่เกิดจากประเพณีสลากย้อม หากได้รับการบริหารจัดการ การประชาสัมพันธ์ที่ดีจะกลายเป็น Soft Power ทางด้านวัฒนธรรมและสร้างมูลค่าทางด้านเศรษฐกิจได้ด้วย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

สรุป

สลากภัต แปลว่า อาหารถวายพระภิกษุสงฆ์โดยวิธีจับสลากนับเข้าในสังฆทาน เพราะเป็นการถวายทานแก่พระภิกษุสงฆ์ทั่วไป ไม่ได้จำเพาะเจาะจงแก่พระภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง โดยประวัติความเป็นมาของสลากภัต เริ่มมีมาตั้งแต่ครั้งพุทธกาลได้มีการปฏิบัติสืบทอดกันมา จนถึงรุ่น ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ และลูกหลานในปัจจุบัน เรื่องมีอยู่ว่า มีนางยักษิณีตนหนึ่งมักจะเบียดเบียน ผู้คนอยู่เสมอ ครั้นได้ฟังธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว นางก็บังเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในสัจจะที่โหดร้ายก็กลับเป็นผู้เอื้ออารี แก่คนทั่วไปจนผู้คนต่างพากันชวนซึ่งในมิตรไมตรีของนางยักษิณีตนนั้น ถึงกับนำสิ่งของมาแบ่งปันให้ แต่เนื่องจากสิ่งของที่ได้รับมีจำนวนมาก นางยักษิณีจึงนำสิ่งของเหล่านั้นมาทำเป็นสลากภัต แล้วให้พระสงฆ์ สามเณร จับสลากด้วยหลักอุปกัลปกรรม คือ สิ่งของที่ถวาย มีทั้งของที่มีราคาแพงและมีราคาค่อนข้างต่ำแตกต่างกันไป ตามแต่ใจของผู้ได้รับการถวายแบบจับสลากของนางยักษิณีในสมัยพุทธกาลจึงนับเป็นครั้งแรกของประเพณีทำบุญสลากภัตในพุทธศาสนา และได้ทำการสืบทอดต่อกันมาถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งในทางลำนนั้นก็จะเริ่มจัดประเพณีขึ้นช่วงกลางพรรษาราวปลายเดือน สิงหาคม กันยายน ตุลาคม เพื่อเป็นการเป็นการสร้างความรัก ความสามัคคีของคนในชุมชน และหมู่บ้านใกล้เคียง อีกทั้งยังเป็นการอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลแก่บิดา มารดา และญาติที่ล่วงลับไปแล้วเพื่อแสดงความกตัญญูตเวที นอกจากนี้ผู้ถวายมักจะอุทิศกุศลนั้นให้ตนเองด้วย เพราะเชื่อว่าเมื่อจากโลกนี้ไปแล้วหากได้เกิดในภพอื่นก็จะได้รับสิ่งของที่ตนเองได้อุทิศไว้เมื่อยังมีชีวิต และถือเป็นการบริจาคทานที่ได้พลละอาานิสงส์มากของการถวายทานสลากภัต

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ประเพณีสลากภัตในลำนามีความโดดเด่นในการจัดงาน เพราะถือเป็นประเพณีหลักและเป็นประเพณีประจำปีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างไม่ขาดสาย แม้ในปัจจุบันก็ยังมีการจัดประเพณีกันอย่างต่อเนื่อง สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของประเพณีสลากภัต จึงสมควรที่หน่วยงานทางราชการจะได้ช่วยกันรณรงค์และสนับสนุนเพื่อให้ดำรงอยู่สืบไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบการจัดสรรผลประโยชน์ของประเพณีสลากภัต (อุปกัลปกรรม) เพื่อเป็นแบบอย่างของการจัดสรรผลประโยชน์ของหน่วยงานต่าง ๆ

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ อินทรแสง. (2549). **สืบฮีตสานฮอย: ประเพณีตานสลากภัต และสลากย้อม จังหวัดลำพูน**.
ลำพูน: สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน.
- จันทรา ทองสมัคร. (2552). **งานบุญเดือนสิบ: เวลาแห่งการอุทิศ คุณธรรมจริยธรรมของกลุ่ม
ชาติพันธุ์ในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: บางกอกอินฮ์ส.
- พระบุญชุม วชิโร. (2563). “ศึกษาวิเคราะห์ปูพพเปตพลี: ตามประเพณีตานก๋วยสลาก”.
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระศาสนโสภณ (แจ่ม จตตสโล). (2556). **ธรรมสมบัติ หมวด 12 คาทถรรพบทแปล**.
พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสมนึก ทับโพธิ์ และคณะ. (2565). “นวัตกรรมเพื่อการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัด
ลำพูน”. **วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์**. 8 (3): 24-40.
- ไพรินทร์ ณ วันนา. “ศึกษาวิเคราะห์ คุณค่าและความสำคัญของสลากย้อมที่มีต่อสังคมและ
วัฒนธรรมลำพูน”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธ
ศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). **พระไตรปิฎกภาษาไทย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุภารัตน์ ศรีไศคำ และสุวารี พาพะหม. (2552). **งานบุญเดือนสิบ: เวลาแห่งการอุทิศ**.
กรุงเทพมหานคร: บางกอกอินฮ์ส.
- อลิสรา รามโกมุท. (2552). **พระราชพิธีสารทและประเพณีสารทไทย**. กรุงเทพมหานคร:
บางกอกอินฮ์ส.